



Skonerterna Gladan och Falken (1947-)

SKEPPSORDER

FÖR

BESÄTTNINGEN

RYDBERGSGÄSTARNA

Ship's orders for the Rydberg Crew

Årg. 90
Nr 4

Redaktion
Johnny Lund
Lars Bergman

Ansvarig utgivare
Sten Gattberg

November
2022

KAPTEN HAR ORDET

Rydbergsgästar!

Ett jubileumsår lider mot sitt slut. Inte nog med att Flottan organiserades första gången för 500 år sedan. De skepp Riksföreståndaren, sedermera Kung, Gustaf Vasa införskaffat från Lübeck seglade in på Slätbaken och bildade Sveriges första flotteskader. Det har i år firats runt om Sveriges kust. Dessutom hyllades *Gladan* och *Falken* som seglat i 75 år.

Firandet inleddes med att de 75-åriga skonerterna *Gladan* och *Falken* avlade örlogsbesök i Lübeck under ledning av marinchefen Ewa Skoog Haslum. Skonerterna seglade därefter till Stockholm och deltog i det stora örlogsbesöket med ett 40-tal besökande örlogsfartyg.

Nästa firande gällde skonerterna som hade bjudit in till en jubileumssegling i närheten av dåvarande Stockholms Örlogsvarv där de byggdes och sjösattes 1947. Att de är i bästa skick kunde den månghövdade veteranbesättningen intyga.

Med vördnad ser vi galeasen *Shamrock* segla med ungdomar. Hon byggdes 1915 i Holland och köptes 1969 av Holger Rehnberg till Birkagården som senare ombildades till Skeppsholmsgården.

Tremastbarken *Gunilla* byggdes 1940 i Oskarshamn som motorseglare. Hon gick i fraktfart och även några år som bilfärja innan Öckerö gymnasieskola i samarbete med föreningen Mot Bättre

Vetande 1997 köpte henne. Med hjälp av Allan Palmer fick hon barkriggen och byggdes om på ”hemmarvarvet” Ö-varvet 1997.

Tremastskonaren *Älva*, Marina läroverket i Danderyd byggdes 1939 på Lödöse Varf i Göteborg och seglade som fraktfartyg in på 1980-talet. Nu seglar hon årligen på vintertida långseglingar.

Dessa seglande skolskepp fullföljer den gamla traditionen i modern tappning – att ”dana unga sjömän” – många gånger med stöd av Stiftelsen Abraham Rydberg.

Kan det vara elever från dessa fartyg och skolor som kommer att bemanna de handelsfartyg som nu projekteras för drift med moderna riggar? Det segelfartyg ger elever/besättning är genuin känsla för hur vind, vågor och väder påverkar seglande skepp. För att inte tala om samarbete, laganda och sjömanskap.

Ett minnesblad med tack har tagits fram för att användas då gåvor/donationer kommit Besättningen till del. Influtna medel föreslås komma ungdomar till nytta. Närmare hur och på vilket sätt kommer Befälet att föreslå till kommande Årsmönstring.

Med detta önskar Befälet och jag alla Gastar en God Jul och ett Gott Nytt År. På återseende i vinterns och vårens Backlag!

REKRYTERA MERA! – uppmanas Gastarna göra. Nästa generation är efterfrågad!

Låt minnena av segelfartygen hållas vid liv – slut upp till Backlagsträffarna!

Sten Gattberg



Avlidna

Jubelgasten **Lars U:son Lundberg** avled den 29 augusti i sviterna efter en operation i en ålder av 80 år. Lars seglade 1960 i *Albatross* och valde därefter utbildning till sjöingenjör. Lars drev ett eget företag, U:son Miljöteknik, ända fram till slutet.

Lars invaldes i Befälet som Matros 2014 och var aktiv både vid Skeppsråd och Backlag. Som representant för Gastarna trivdes han i rollen som utsedd stipendieutdelare vid studentavslutningarna i Marina Läroverket. Lars hade en vinnande förmåga att vid utdelningarna presentera Besättningen Rydbergsgastarna.

Vid begravningen var många bekanta, affärsvänner, Neptunibröder och Gastar närvarande. Under tecknad läste dikten ”Sjömans Mönstring”.

Sten Gattberg

Vestkustens Hedersbacklagsförman, sjökaptan **Anders Lennvi** avled stilla 26 oktober 2021 i en ålder av 91 år. Anders inledde sin sjömansbana med segling i toppsegelskonaren *Sunbeam*. Med kunskap om skeppet och med konstnärlig ådra har han porträtterat *Sunbeam* på ett fint sätt.

När Anders utsågs till Backlagsförman tog han som sin första och stora uppgift att aktivera Vestkustens Backlag vilket han lyckades med. Backlaget, under nuvarande Backlagsförman Ola Manhed, är aktivt med regelbundna Backlagsträffar.

Sten Gattberg

Kalendarium

Backlag

tisdag 22 november

Manusstopp *Skeppsorder nr 1 /2023*

10 januari



Öckerö Seglande Gymnasieskola

För att fira eleverna som tog studenten den 8 juni hölls en studentlunch på Nimbus, Öckerö fredagen den 3 juni.

Stiftelsen och Gästarna representerades av Ragnar Westblad och Gunnar Tholander från Vestkustens Backlag.

Traditionsenligt överlämnades en premie bestående av en sjömanskniv till en elev som visat gott sjömanskap. Med motiveringen ”Med kunskap, entusiasm och intresse har Leopold Forshufvud visat prov på väldigt gott sjömanskap. Detta visade sig inte minst när han tog befäl över *Gunilla* och ledde fartyget genom två lyckade stagvändningar”.

Enligt mentorn Erling Mattsson Wilske har det varit svårt att utse endast en elev, men valet föll till slutligen på Leopold.

Gunnar Tholander/Ragnar Westblad

(Artikeln skulle egentligen ha publicerats i förra numret av Skeppsorder/Red.)

Välbesökt Backlag!

Ostkustens Backlag samlades den 25 november i höstmörkret i den marina miljön på Drottning Victorias Örlogshem (DVÖ). DVÖ på Blasieholmen bjuder alltid på en trivsamt inramning för våra backlagsträffar. Stor uppslutning av gästarna! Vi var hela tjugotre gästar och dessutom två gäster som hörsammat kallelsen. Inte illa, det verkar som vi alla tycker det är trevligt att ses under kamratliga och opretentiösa former i dessa bistra tider.

Efter inledande mingel och trängsel kring backlagskärlen, satte vi oss till bords. Välsmakande höstgryta och lämplig dryck därtill tycktes öka välbefinnandet.

Två nypåmönstrade gästar presenterades: Johan Bager och Frank Rosenius. Båda välmeriterade segelfartygsveteraner. Johan som näst intill född och uppvuxen på skonerterna i egenskap av son till den legendariske fartygschefen C-G (Kåga) Bager och Frank, som steg ombord första gången som sjövärnaspirant och sedan tjänstgjorde som officer i flera befattningar ombord. Här grundlades säkert hans framgångsrika karriär som sjöofficer.... 😊

Sedvanlig skönsång, dvs snapsvisor, sjöngs under ledning av 1:e Styrman Bosse Johanssons eminenta ledning. Även Skonertvisan exekverades, dock med mindre framgång.

Kapten Sten Gattberg presenterade kvällens begivenhet: Filmen om Gästarnas Jubileumssegling med *Gladan* 2007. En väldigt

välgjord film som visade en tvådagarsexpedition på västkusten med *Gladan* och väl igenkända gästar ombord. Sten har för övrigt inventerat vårt filmförråd och konstaterat, att det finns flera sevärd alster att visa framöver. (Dock behöver vi, för ljudets skull, investera i en separat högtalare).

3:e Styrman Anders Rudin lyckades, med lite lock och pock, samla ihop besättningen för fotografering. Resultatet blev, som synes, ett vackert fotografi till glädje för Skeppsorders läsare.



Kvällen avslutades i god ordning med siktet inställt på ett lika välbesökt Backlag den 22 november.

"For the mighty wind arises, roaring seaward, and I go." /Tennyson/

Anders Isberg

Filmaren och förstestyrmannen Helge Arnell ombord i Abraham Rydberg 1935–1936.

Vid ostkustens backlag den 21 mars 2022, föreläste Bertil Murray om sin farbror med samma namn som seglat i *Abraham Rydberg*. Bertil Murray (d.y.) är författare till boken *"Jag ville inte dö, jag ville leva"*, utgiven våren 2021.¹ Bertil berättade om sin farbrors liv som sjöman och dennes upplevelser ombord i skolfartyget *Abraham Rydberg*. Vid föredraget berättades också om att förstestyrmannen hade filmat livet och händelser ombord. Det fanns tydligen några filmsekvenser kvar men filmens framtida

öde i övrigt var inte helt känt. Möjligen kan filmen, eller delar därav, finnas kvar hos AMF². Sommaren 2022 råkade jag berätta om denna föreläsning för en mycket segelintresserad kusin som då genast reagerade på historien. Min kusin nämnde att han vid en vindsröjning för ett antal år sedan hade hittat ett exemplar av tidningen *Smålands Allehanda* nr. 266 från den 14 november 1936, där en Helge Arnell intervjuats om sin segling i fartyget och om dennes filmande ombord. Helge Arnell seglade då som förstestyrman. Min kusin letade upp tidningen och sände den till mig. Artikeln är värd att i sin helhet återges som ett intressant tidsdokument.



"Jönköpingspojken som filmade "Abraham Rydbergs" sista resa berättar.

Uppbringad fem gånger under kriget, tog minfältet för bojar.

Göteborgspressen överflödade för ett par veckor sedan av lovord över en film, upptagen under skolskeppet Abraham Rydbergs senaste resa. Den tillades värde såsom unik och ett av de förtjusta bladen betecknade det såsom en oersättlig förlust om inte denna skildring av en utdöende form av sjöfart blir bevarad för eftervärlden. Nu visar det sig att den som tagit filmen är Jönköpingsbo, kapten Helge Arnell.

Smålands Allehanda lyckades i går få fatt på kapten Arnell för en liten intervju.

¹ Utgiven på Båtdokgruppens förlag (ISBN 9789188967282).

² Stiftelsen Armé-, Marin- och Flygfilm. Föreningen AMF ombildades till stiftelse 2014.

-Det är bara en liten enkel sak, säger hr Arnell, en film som jag tog upp för mitt nöjes skull under denna sista resa. I Göteborg övertalades jag att visa den för intresserade på Sjöfartsmuseet och eftersom den slog an så fick jag upprepa föreställningarna. Vad det lider skall den också visas igen i Göteborg, men då jag först skulle hem till Jönköping ett slag tyckte jag att jag lika gärna kunde visa den för gamla vänner och intresserade här, innan den blir för rispig och sönderkörd. Det är nämligen originalet jag visar, någon kopia finns inte och frågan är om jag får råd att skaffa någon. Det är bara smalfilm, och den tar på intet sätt upp konkurrensen med de riktiga filmarnas arbeten, men kan den glädja någon och ge en inblick i livet ombord på ett segelfartyg i vardag och helg så är ju mödan inte alldeles bortkastad. Jag har tänkt visa den här om tisdag och onsdag kl. 7,30 em. på Valhallasalen och de som vill ta den som den är äro välkomna.

Den blygsamme sjömannen är ännu en helt ung man, 42 år, men har ett långt liv på sjön bakom sig. Han berättar ogärna om sig själv men så småningom får intervjuaren ur honom en och annan detalj. Första gången Arnell kom till sjöss var som skolpojke 1905 – på Göta kanal – men på allvar blev det först 1912.

-Var kapten Arnell ute under krigsåren?

-Ja, under hela kriget. Naturligtvis kunde det inte undgåas att det blev en del äventyrligheter. Jag var med om att uppbringas av ubåtar fem gånger. Ibland klarade vi oss men andra gånger var det bara att gå i båtarna. År 1917 var jag besättningsman på en norsk seglare – Sigrun av Haugesund – och den blev skjuten i sank av en tysk u-båt. Vi fick ligga i skeppsbåten ett par dygn och driva innan en engelsk patrullbåt träffade på oss. En annan gång, det var året förut, hette fartyget Marlborough Hill, och efter att ha kämpat igenom svårt väder i Nordatlanten råkade vi ut för tyskarna. Livbåtarna förstördes och samtidigt gick en man förlo-rad. Det blev att bygga en flotte av timmer,

men innan vi hunnit lämna det manöverodugliga fartyget mötte vi en engelsman, som tog vår seglare på släp och hjälpte oss i hamn.

-Var ni aldrig ute för minor?

-Ja och nej. En gång kom vi från Canada med trälaster och seglade igenom ett fält med bojar utanför Bordeaux. Efteråt fick vi reda på att det var ett minfält.

-Och hur gick det sen?

-När kriget var slut kom jag hem, exerceerade beväring och igenom skolorna. Så kom jag ut igen på Transatlantics fartyg och nu har jag tillhört bolaget i sjutton år, men upplevelserna under den tiden tillhör helt och hållet sjömanslivets vardag. Tretton gånger har jag seglat jorden runt och bortåt femtio gånger är det väl jag passerat ekvatorn. Men sådant är ju ingenting. Därför tog jag chansen med uppräcka händer när stiftelsen Abraham Rydberg i fjol vände sig till Transatlantic och bad att få låna en förste styrman för en resa. I september kastade vi loss och tio månader senare eller i början av juli voro vi åter hemma efter att ha gjort routen Göteborg – Australien – Göteborg. Jag hade en smalfilmskamera med och när det var något intressant ombord så plockade jag fram den – efteråt är jag glad att det blev gjort, ty det var nog sista resan av det slaget gamla Abraham Rydberg gjorde. Det blev en rätt lång film, när jag hunnit klippa ihop den – körtiden är omkring en och en halv timme – och där finns nog partier som man inte hittar i de vanliga journalerna, som t.ex. närbilderna av spermacetic-valarna, men jag understryker än en gång att den är bristfällig och framträder utan större anspråk.

Blygsamhet är en högst sympatisk dygd, men förefaller intervjuaren som om den i fallet Arnell vore en aning överbetonad. Få se om tisdag när filmen visas.”

Artikelns antydning om att det handlar om den sista resan med *Abraham Rydberg*, bör nog tolkas som Helge Arnells sista resa med

fartyget. *Abraham Rydberg* seglade ytterligare några år. Fartyget såldes 1943 och högg upp i La Spezia 1957.

Mer om sjökapten Helge Arnell (1894–1976) finns att läsa i Skeppsorder nr. 3, 2012 under rubriken ”Brev till en dotter”. Ett material som välvilligt ställts till Skeppsorders förfogande av Madeleine Arnell.

Michael Jorsback



Sjömaningsarbete



”Resebrev” från HMS Falken (saxat från FB 221101/Red.)

Vi har avverkat lite över 500 distansminuter mellan Cadiz och ön Porto Santo (där vi låg till ankars under natten) och nu ligger HMS Falken förtöjd i Funchal på Madeira. Under 5 dygn har vi bedrivit utbildning i utkikstjänst, hur man rorgångar (styr) ett fartyg, segelsättning, GMDSS, sjukvård och skyddstjänst utrustning mm mm. Vi stannar här i två dygn, sedan bär det av sydvart till Santa Cruz, Teneriffa.

Önskar alla en fin och härlig vecka!!

*Peter Jeppsson
Funchal, Madeira*



Slit och släp



Radiohytten (så såg den inte ut 1974/Red.)

Sålda fartyg

Tremastskonaren *Lady Ellen* har sålts till irländska Atlantic Youth Trust, samt döpts om till *Grace O'Malley*. Fartyget byggdes på Kockums i Malmö, riggades i Skagen och inreddes på Orust. Det levererades 1982 som representationsfartyg för Johanssongruppen i Skärhamn, samma år som några av gruppens företag gick i konkurs. Efter några års charter i Medelhavet och Karibien kom *Lady Ellen* åter till Sverige i början av 90-talet. Men nu ska fartyget segla med ungdomar.



En annan tremastskonare, likt *Lady Ellen* bramriggad, är *Vega*. Hon har sålts till Colombia och ska användas till att segla kaffe i säckar mellan Colombia och New Jersey. I en artikel i *Briggenbladet* nyligen fanns ett längre reportage om försäljningen.



Lars Bergman

Gastarnas Minnesblad

Sedan en tid tillbaka har idén med ett Minnesblad övervägts. Tanken är att om en Gast önskar hylla eller uppmärksamma någon vid ett särskilt tillfälle skall Minnesblad kunna användas.

När Olof Hermelin avled blev jag uppringd av hustru Christina med fråga om Gastarnas bankgironummer fick anges i dödsannonser. Utan tvekan medgav jag detta. Samtidigt dök tanken om Minnesblad upp – hur skall det utformas? I samråd med 1:e Styrmann utformades Minnesbladet.

Till Olof Hermelins minne inflöt drygt 10 000 kr vilket skall bokföras i en fond vars syfte närmare skall framtas och presenteras.

Minnesbladet skall kunna användas både som tack till givare och som information till efterlevande att bidrag skänkts från givare till Rydbergsgastarna.

Rydbergsgastarna framför ett stort tack dels för Christinas idé och för minnesgåvorna till Olof Hermelin.

Sten Gattberg



Urnan med Rydbergsgastarnas bårtäcke



FLAGGAN I TOPP

December

22	Joakim Weyde	80	O
30	Malin Leffler	50	O

Januari

2	Stephan Gyllenhammar	80	V
25	Thore Söderqvist	80	O

ANMÄL ADRESSÄNDRING!

Glöm inte bort att meddela adressändring när Du flyttar. Besättningens adress finner Du i rutan här intill.

Anmäl/uppdatera även Din e-postadress med ett mejl till anders_rudin@yahoo.com

MÖNSTRINGSavgIFT

Avgiften för år 2022 är 250 kr, för juniorgastar 125 kr. Glöm ej ange ditt namn.

SKEPPSORDERS REDAKTION

Johnny Lund
Stockholmsv. 62
122 62 ENSKEDE
kkjolu@gmail.com
070-200 80 75

Lars Bergman
lars.h.bergman@gmail.com
070-590 44 23

Tryckt hos Haninge Kommuntryck



Aktuella priser i slabbkistan

Keps med brodyr	180:-
Snapsglas	90:-
Standert	160:-
Bordsflagga 18x18 cm	125:-
Blazermärke	100:-
Rydbergsknappen	100:-
Manschettknappar	125:-
Rydbergsslipsen specialpris	60:-
Engelsk sjömanskniv	800:-
Slipshållare	60:-
Vykort fyrmastbarken	5:- /st
Korrespondenskort fyrmastbarken, med kuvert, 8 st	150:-
Vykort skonert med kuvert	10:- /st
Dekal, självhäftande (10 st för 90:-)	10:-
Boken "Sjöstycken"	250:-
Boken "Flying Clippers Loggbok"	200:-
Boken "Jag ville inte dö, jag ville leva"	200:-

Allt kan köpas vid Backlagsträffarna eller från kansliet. Beställning från kansliet sker genom att sätta in betalning på Besättningen Rydbergsgastarnas Plusgirokonto 5 50 66 -5 och skriva Din beställning på talongen. Till priset för beställda artiklar ska Du lägga 50:- för porto och emballage. Det går också bra att betala mot faktura.

Bårtäcke (blått) med Besättningens emblem finns för utlåning. Kontakta 1:e Styrman.

Aktuella uppgifter om Befälet

Kapten	Sten Gattberg	070-444 73 82 sten@famgattberg.se
1:e Styrman	Bo Johansson	070-558 33 61 f6abian@icloud.com
2:e Styrman	Håkan Granander	070-130 30 38 hakan.granander@gmail.com
3:e Styrman	Anders Rudin	070-795 85 96 anders_rudin@yahoo.com
Båtsman	<i>vakant</i>	
Kock	Michael Jorsback	070-218 22 60 mikjor@gmail.com
Matros	<i>vakant</i>	

Backlagsförmän:

Ostkusten	Anders Isberg	073-765 03 20 anders.t.isberg@telia.com
Sydskusten	<i>Vakant</i>	
Västskusten	Ola Manhed	073-697 36 08 olamanhed@gmail.com

Besättningens adresser

Allmän postadress	Teatergatan 3 111 48 STOCKHOLM info@rydbergsgastarna.se
e-post	www.rydbergsgastarna.se
Hemsida	c/o Anders Rudin
Ekonomi, fakturor	Karen Blixens Gata 7 168 44 BROMMA